

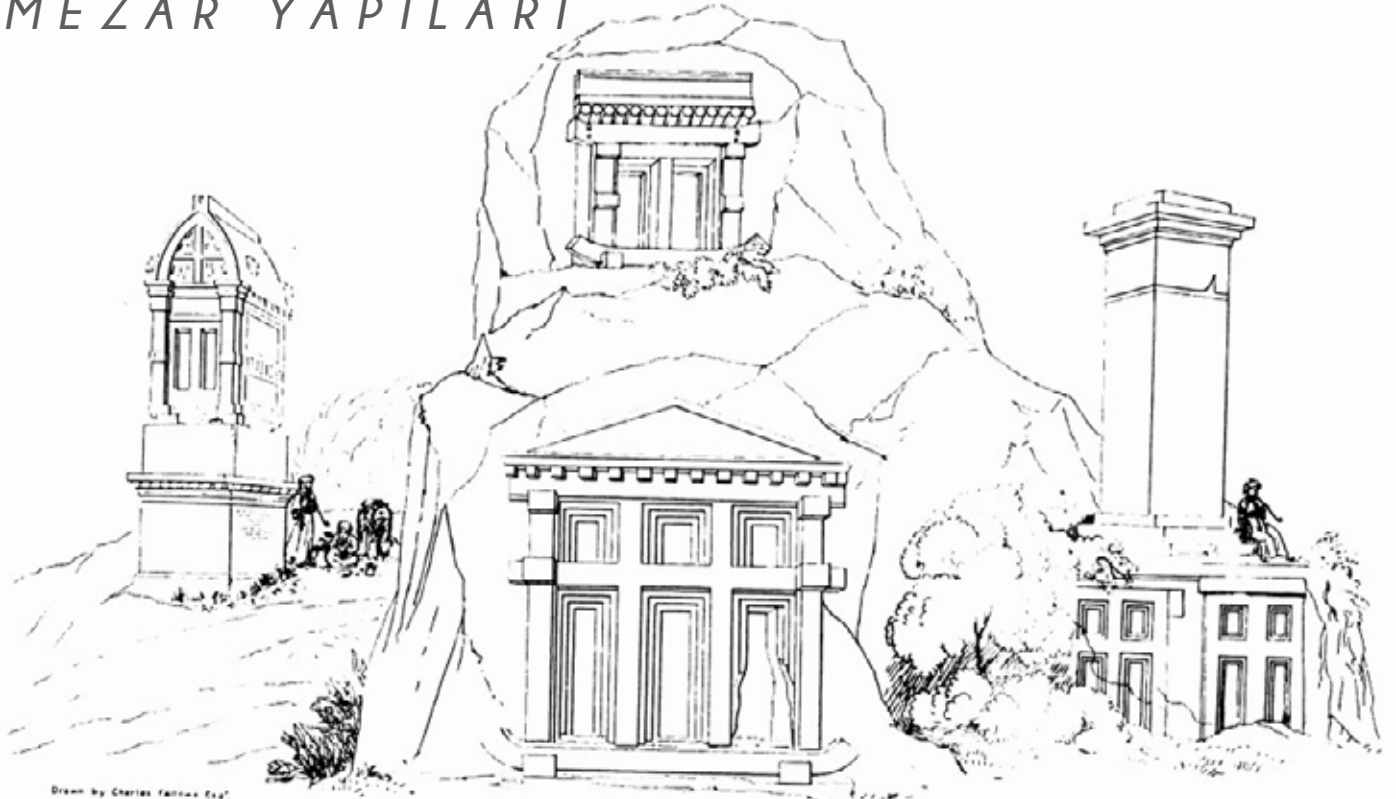
“

Likya Bölgesi'nde günümüze kadar gelebilmiş en önemli yapılar mezarlardır ve genelde anıtsal ölçülerde inşa edilmişlerdir. Likya bölgesinde mezar yapımına bu denli önem verilmesi, bölge halkının "ATALAR KÜLTÜNE" önem verdiğinin açık bir göstergesidir.

”

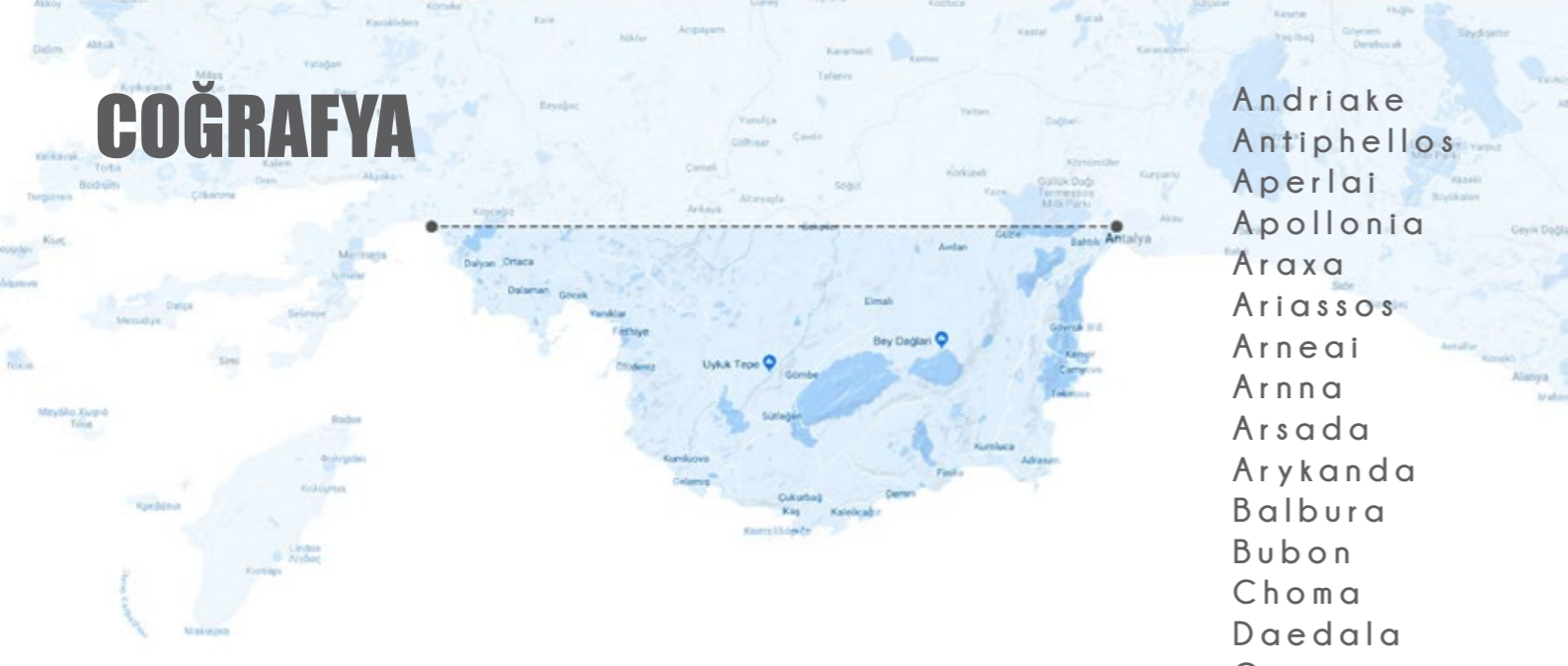
DOMO - *notlar*

MEZAR YAPILARI

FOUR STYLES OF SEPULCHRAL ARCHITECTURE PECULIAR TO LYCIA.

COĞRAFYA

Likya Bölgesi'nde günümüze kadar gelebilmiş en önemli yapılar mezarlardır ve genelde anıtsal ölçülerde inşa edilmişlerdir. Likya bölgesinde mezar yapımına bu denli önem verilmesi, bölge halkının "ATALAR KÜLTÜNE" önem verdiğinin açık bir göstergesidir. Zaten Letoon Kutsal Alanı'nın dışında diğer Likya kentlerinde tapınak çok azdır. Kaldı ki Letoon Kutsal Alanı'ndaki Letoon, Apollon ve Artemis tapınakları da M.Ö. 7-8.yy. sonrası yapılmıştır. Bu bilgi ile diğer Likya kentlerindeki tapınakların çok az sayıda olmasını birlikte düşündüğümüzde; Letoon Kutsal Alanı'ndaki tapınakların Yunan ve Roma etkisi ile yapılmış olabileceğini söyleyebiliriz. Bu da en azından ilk dönemlerde Likyalılar için "Atalar Kültünün" önemli olduğunu gösterdiği gibi, mezarları da neden anıtsal yapmış olabileceklerine dair ipuçları verecektir. (Likya Bölgesi'nde bulunan özgün Likya yapıları arasında gösterilen mezar yapılarının Helenistik Dönem öncesine ait olduğu yapılan araştırmalarla ortaya koyulmuştur.) Likya mezar yapılarında üç temel etkiden söz edilebilir:

- Yunan
- Yakındoğu
- Yerel

Bu çerçevede de Likya Bölgesi'nde dört çeşit mezar tipinin olduğunu söyleyebiliriz: Payeli mezarlar, lahitler, ev cepmeli kaya oyma mezarları ve tapınak cepmeli kaya oyma mezarları.

*"Patar Dağı'nın karşısında
Adaklar ve armağanlar yaptım,
Steller diktirip,
Kutsal mekânlar inşa ettim."*

Hitit kralı IV. Tudhaliya (1250-1220) Lukka Seferi

Andriake
Antiphellos
Aperlai
Apollonia
Araxa
Ariassos
Arneai
Arna
Arsada
Arykanda
Balbura
Bubon
Choma
Daedala
Gagae
Hippoukome
Idebessos
İsinda
Istlada
Kadyanda
Kandyba
Karmylasos
Kibyra
Korydalla
Kyaneai
Letoon
Lmyra
Myra
Nysa
Oktapolis
Oinoanda
Olympos
Patara
Phaselis
Phellos
Pinara
Podalia
Pydnai
Rhodiapolis
Simena
Sura
Sidyma
Telmessos
Termessos M.
Theimussa
Tlos
Trebenna
Tyberissos
Typallia
Trysa

PAYELİ (Pilye veya Heroon tipi) MEZARLAR

Payeli Mezarlar, Likya'nın mezar yapılarının özel grubunu oluşturmaktadırlar. Pilye mezarlar olarak da adlandırılan bu mezar yapılarının, çoğunlukla bir kaide üzerinde yükselen dikdörtgen bir sütunu ve bu sütunun üzerinde kapağı bulunan mezar odasının yer aldığı görülmektedir. Bu tip mezarlara en güzel örneklerden iki tanesi Xanthos'da görülmektedir.

1. Nereidler (Su perisi) Anıtsal Mezarı:

Mezarın frizlerine savaş, av sahneleri, şölen sofraları resmedilmiştir. Ayrıca şemsiye altında oturan bir kişi, şehir kuşatma sahneleri ve Amazonlar gibi mitolojik anlatımlar resmedilmiştir.

2. Harpy Anıtsal Mezarı:

Ölüleri gökyüzüne götürdüğü düşünülen mitolojik bir kadın kahramana yapılmıştır. Harpy mezar odasını kuşatan ve kabartmalarla süslü olan kısım, bugün İngiltere British Museum'da sergilenmektedir.

Likya Bölgesi'nde Harpy gibi mitolojik bir kadın kahramana anıtsal mezar yapılmış olması şaşırtıcı değildir çünkü kadınlar bölgenin toplumsal yaşamında hiç de geri planda değildir. Hayatın içinde ve yönetiminde söz sahibidirler. Hatta Here-dotos'un yazdıklarına bakılırsa Likya toplumunda kadınlar daha ön plandadır:

"Cörenekleri, bir yanı ile Giritlileri öbür yanı ile Karyalıları andırır. Ama bir adetleri vardır ki başka hiçbir ulusta rastlanmaz. Babalarının değil analarının adını alırlar. Bir Likyalı öbürüne kimlerdensin diye sorsa, kendi adından sonra anasının adını ve onun soyadını söyler. Eğer bir kadın yurttaş bir kölenin damı altında yaşıyorsa yasalar çocukları özgür sayar, tersine yurdun en önde giden kişisi bile olsa, bir erkek yabancı bir kadınla ya da köle bir kadınla yaşıyorsa çocukları yurttaşlık haklarından yoksun kalır. "

Romalı tarihçi Maximus da Likya ölü gömme geleneklerinden bahsederken, Likyalı erkeklerin ölünün ardından yaslarını göstermek için kadın kıyafetleri giydiklerini belirtmiştir. Bu bilgi, daha sonraları farklı şekillerde yorumlanmıştır. Sözelgemi; kötü ruhların, erkeklere oranla kadınlara daha az zarar verdiği, bu nedenle de erkeklerin yas törenlerinde kadın kıyafetleri giymiş olabilecekleri ile sürülmüştür.

Xanthos Antik Kenti

Drawn by Charles Belloc

Lithographed and Printed by G. B. Whittell and Co.

LAHİTLER (Semerdam Tipi)

Likya Lahitleri olarak adlandırılan lahitlerin en önemli özelliği "SEMERDAM" tipi bir özellik göstermeleridir. Beşik örtüsü ya da ters kayığı andıran bir çatısı olan bu lahit mezarların bir ev gibi tasarlandığı görülmektedir. Buradan hareketle LİKYA Lahitlerinin, ev tipinde olduğu söylenebilir. Kaide, mezar odası ve mezar odasının yukarıya doğru semerdam şeklinde kapakları ile üç bölümden oluştuğu görülmektedir.

İdil, Benndorf ve Niemann'ın ise Likya lahitlerinin dört öğeden oluştuğundan bahsetmektedir. Bu öğeler; basamaklı yapı, Hyposorion, kaide işlevi gören düz masif levha ve lahit (tekne ve kapak)

Kimi zaman basamaklı yapı ve kaide işlevi gören düz masif levhanın bulunmadığı, bazı zamanlarda da bu iki öğenin birleşerek basit bir kaide olarak bulunduğu dikkat çekmektedir. Kaidelerin ise yaygın olarak mezar sahibinin kölelerinin ya da tebaasının gömüldüğü Hyposorion olarak kullanıldığı görülmektedir.

Bu lahitlere resmedilmiş, farklı özellikleri yansıtan çok çeşitli figürler vardır. Bunların arasında dansözlü lahit, yaban domuzlu lahit, aslan-boğa mücadelesinin resmedildiği lahit (Pers etkisi) ve benzerleri yer almaktadır.

ŞİŞİRİN ANTIK KENTİ, SEMERDAM TİPİ, İDİL, BENNDORF, NIEMANN, 1904

İDİL, SEMERDAM TİPİ, İDİL, BENNDORF, NIEMANN, 1904

KAYA OYMA MEZARLAR

Pınara Antik Kenti

Kaya oyma mezarlar Likya Bölgesi'nde rastlanan en sade kaya mezarları olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Bu tip mezarlara Likya bölgesinin her alanında rastlamak mümkündür ancak kaya oyma mezarların en güzel örnekleri Patara, Xanthos ve Trebenna antik kentlerinde yer almaktadır.

Patara kaya oyma mezarlarının 1995 yılında Prof. Dr. Fahri IŞIK tarafından yapılan kazılarında elde edilen bilgiler Likya Kaya Oyma mezarlarının açıklanmasında büyük pay sahibidir. Patara kaya oyma mezarlarının genelde tek bir mekandan oluştuğu ve bu mekana girişin tek bir blok taşla kapatılmış bir açıklıkla sağlandığı görülmektedir. Bu kaya oyma mezarları daha çok kare planlıdır ve ortalama genişlikleri 1.0m'lik bir alanı kaplamaktadır. İçlerinde genellikle klinelere rastlanmamış ölümler başlarının altında küçük taş destekler ya da sıkıştırılmış toprak koyularak toprağa uzanmışlardır.

Mezarlardan ele geçen kemiklerden yola çıkılarak buraların genellikle aile mezarları olarak kullanıldıkları kanısına varmak mümkündür. Yeni gömüler yapmak amacıyla ölümlerin "U" formunda yatırılmış konumları bozulmadan kenara itildikleri ve gömü sırasında rahat hareket edebilmek amacıyla orta alanın boş bırakıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte mezarların son kullanımında orta alandaki boşluk ölü gömü alanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Mezarların kullanımı bittikten sonra da Mezar odasının bir mezar steli ile belirlendiği Işık tarafından öngörülmektedir.

Mezar odalarının sade oluşu ve kremasyon (ölü yakma) ölü gömme tarzında herhangi bir malzemenin ele geçmeyişi bu mezarların daha çok inhüstasyon (iskelet gömü) gömü amacıyla kullanıldıklarını göstermektedir.

Kaya Oyma Mezarlarının da farklı tipleri vardır. Güvercin yuvası ya da niş tipinin yanı sıra cepherleri tapınağa benzeyenler, eve benzeyenler, ahşap cepherli olanlar, ve semerdam çatılı olanlar

Kyaneci Antik Kenti

EV CEPHELİ VE TAPINAK CEPHELİ MEZARLAR

Kyaneai Antik Kenti

Ev tipi mezarlar, bir, iki nadiren üç katlı olup ahşap ev yapılarının taklitleri olarak ortaya çıkarlar. Kare şeklinde hatıl uçlarının tıpkı ikamet yapılarında olduğu gibi dışarıya doğru çıkık oldukları görülür. Giriş kapılarının üzerinde bir sıra yuvarlak ya da kare hatıl ucu görülür.

En güzel örneklerine Myra Nekropolünde rastlamak mümkündür.

Myra Klasik çağ nekropolündeki kaya mezarlarına antik yol kalıntısı takip edilerek varılır. Nekropol alanında yer alan kaya mezarlarının büyük çoğunluğu, düz damlı (bazıları ise üçgen çatılıdır.) ev yapılarının taklitleri olan kaya mezarlarıdır.

Bu mezarlar içerisinde en önemli örneklerden birisi de Resimli Mezar olarak adlandırılan ev tipinde kayaya oyulmuş dış cephesinde 11 adet kabartma figürünün bulunduğu kaya mezarıdır. Mezarın kapı önü duvarlarında mezar beyi ve ailesi, dış yanlarında ise ailenin diğer üyeleri dizilidir. Kabartmalarda anlatılan ise ölü kültü ile ilgilidir.

Lykia Kaya mezarları ve bağımsız konut mezar odalarının iç donanımları özellikle mezar sahibinin isteği doğrultusunda şekillenir. Bu mezar odalarında; kline şeklinde taş yatak formları, yan ve arka duvarlara oyulmuş niş şeklinde yataklar gömü amacıyla kullanılmışlardır. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkarılan kline tipolojilerinin yanı sıra tarihleme de etken rol oynayan kabartmalar ve Likçe yazıtlardan yola çıkılarak bu mezarların büyük çoğunluğunun İ.Ö. 4. Yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

Antiphellos

Kaynakça:

- Prof. Dr. Cevdet BAYBURTLUOĞLU, Lykia, İstanbul 2004
Prof. Dr. Veli SEVİN, Anadolu Tarihi Coğrafyası, Ankara, 2007
Doç Dr. Ajmet Tolga TEK, Anadolu Tarihi Coğrafyası Ders Anlatımı, Eskişehir, 2008
Elif UÇURLU, Lykia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri Üzerine Genel Bir Bakış, A.Ü. ,2000
Azra ERHAT, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul, 2002
Herodotos, Herodot Tarihi, Çev. Muntekim Ökmen, İstanbul, 2002
Homeros, İlyada, Çev. Azra Erhat, İstanbul 2005
Secda SALTUK, Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul, 1989

TOMBS AT ANTIPHELLUS.

Arch. Museum London. 1889

DOMO - notlar;

bu coğrafyada yer alan ya da
bu coğrafyanın bizler üzerinde yarattığı etkilerin sonucu
oluşan şeyler üzerinedir.
Hem bugüne kadar içinde yer aldığımız, kıyısından
köşesinden dahil olduğumuz işleri olgunlaştıran notlardır;
hem de yine o işlerden geriye kalan
kıvrıntılar, tortular, birikmişlerdir.

DEMİR-ÖNCÜ MİMARLIK ORTAKLIĞI

Andifii mahallesi
Cumhuriyet meydanı
Veli Kaptan sokak no:2/a
Kaş/Antalya
+90 (0)242 836 3019
+90 (0)535 627 9786
info@atolyedomo.com
www.atolyedomo.com